

ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาของ
วอลท์ วิตแมน รอสตาวกับบทบาท
ของประเทศมหาอำนาจ:
ข้อถกเถียงเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์

A Theory on Development of
Walt Whitman Rostow and the Roles
of Great Powers:
of Great Powers:
A Debate on Philosophy of Social Science

จักรี ไชยพินิจ*

บทคัดย่อ

เมื่อเอ่ยถึงประเด็นว่าด้วยการพัฒนา ทฤษฎีของวอลท์ วิตแมน รอสตาว เป็นทฤษฎีสำคัญที่มักถูกพูดถึงอยู่เสมอในการวิเคราะห์บทบาทของประเทศมหาอำนาจ ในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์ รูปแบบของภววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยาของทฤษฎีดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานของวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบปฏิฐานนิยมอย่างเห็นได้ชัด ในแง่ของระดับการวิเคราะห์ทฤษฎีดังกล่าวถูกจัดอยู่ในระดับองค์รวมที่สามารถนำมาอธิบายบทบาทของสหรัฐอเมริกาในการให้ความช่วยเหลือการพัฒนาของประเทศโลก

* ดร.จักรี ไชยพินิจ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จากกรอบความคิดข้างต้น ทฤษฎีของ Walt Whitman Rostow² ที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนร่วมสมัยของเขาที่ชื่อ “The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto”³ และ “Politics and the Stages of Growth”⁴ ถือเป็นทฤษฎีสำคัญที่มารองรับแนวความคิดดังกล่าวนี้ Rostow ชี้ให้เห็นว่าประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศโลกที่สามสามารถพัฒนาจากจุดต่ำสุดไปสู่จุดสูงสุดได้⁵ โดยที่ Rostow ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อมูลเชิงประจักษ์

² Walt Whitman Rostow เป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน หลังจากสำเร็จการศึกษาที่มหาวิทยาลัย Yale และ Oxford ก็เข้าร่วมในกองทัพสหรัฐอเมริกาและกลายเป็นรองหัวหน้ากรมเศรษฐกิจเยอรมัน-ออสเตรเลียของกระทรวงการต่างประเทศ ในช่วงปี 1950-1960 Rostow ได้ทำงานกับสถาบัน MIT และผันตัวเองมาเป็นที่ปรึกษาให้แก่ประธานาธิบดี John F. Kennedy ในปี 1961-1963 และประธานาธิบดี Lyndon B. Johnson ในปี 1966-1969 จนกระทั่งในปี 1969 Rostow ได้เลื่อนขั้นเป็นศาสตราจารย์ทางเศรษฐศาสตร์และประวัติศาสตร์ที่รัฐเท็กซัส งานเขียนชิ้นที่สร้างชื่อเสียงก้องโลกให้เขาได้แก่ งานเขียน 2 ชิ้นที่จะกล่าวถึงในรายงานฉบับนี้ และงานที่ชื่อ *The World Economy: History and Prospect* ปี 1978 Walt Whitman Rostow. *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*. 1991.

³ Walt Whitman Rostow. *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*. 1991.

⁴ Walt Whitman Rostow. *Politics and the Stages of Growth*. 1971.

⁵ ในความเป็นจริงแล้วมีงานของนักคิดและนักทฤษฎีจำนวนมากที่พูดถึงแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนา ตัวอย่างที่สำคัญเช่น หนังสือ “Economic Backwardness in Historical Perspective” ของ Alexander Gerschenkron บทความ “Mechanisms of and Adjustments to Change” ของ N. Smelser บทความ “Modernization Theory and the Non-Western World” ของ Wolfgang Zapf บทความ “The Paradoxes of Kennedy Liberalism” ของ David Steigerwald บทความ “Modernization Theory” ของ University of Twente บทความ “Beyond Dependency vs. Modernization Theory: Processes of Differentiation in the World Society and Their Explanation” ของ Volker Bornschier หนังสือ “Staging Growth: Modernization, Development, and the Global Cold War” ของ David C. Engermanet หรืองานของ Max Weber เป็นต้น แต่ในที่นี้เราจะให้ความสำคัญกับทฤษฎีของ Rostow เนื่องจากทฤษฎีของเขาได้ทำให้บทบาทของสหรัฐอเมริกาที่มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด และผูกติดกับนโยบายที่ใช้กับประเทศโลกที่สามได้อย่างชัดเจนมากที่สุด

เพื่อเปรียบเทียบระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและ
ไซเวียต อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา แนวความคิดว่าด้วยการพัฒนาของ
Rostow ถูกโจมตีโดยทฤษฎีบางสำนักว่า “การพัฒนา” ที่ถูกกล่าวถึงนั้นเป็น
เพียงวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของประเทศ
มหาอำนาจเท่านั้น เพราะไม่มีทางที่ประเทศโลกที่สามจะพัฒนาไปถึงระดับ
ที่ประเทศโลกที่หนึ่งเป็นอยู่ได้ ตัวอย่างงานทฤษฎีดังกล่าวนี้ เช่น ทฤษฎี
Dependency Theory หรือทฤษฎี World System Theory ที่ชี้ให้เห็นถึง
โครงสร้างอำนาจโลกที่ครอบงำประเทศอื่นอยู่

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมานี้ การสำรวจทฤษฎีของ Rostow ผ่าน
มุมมองต่างๆ ในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์ ย่อมมีความสำคัญในการเข้าใจถึง
ข้อถกเถียงเชิงทฤษฎีและบทบาทของประเทศมหาอำนาจ บทความชิ้นนี้ได้แบ่ง
การนำเสนอออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ (1) การอธิบายถึงทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนา
ของ Rostow กรอบความคิดบริบททางทฤษฎีและองค์ประกอบทางปรัชญา
สังคมศาสตร์ในรูปของ Ontology Epistemology และ Methodology (2) การอธิบายทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาของ Rostow ผ่านวิธีการอธิบาย
ปรัชญาสังคมศาสตร์แบบ Positivism แบบ Realism และแบบ Hermeneutics
เพื่อเปิดมุมมองจากคำอธิบายและข้อสรุปที่ต่างกัน (3) การอธิบายทฤษฎีว่า
ด้วยการพัฒนาของ Rostow ผ่านแนวทฤษฎีวิเคราะห์ทางการเมือง 6 สำนัก
ได้แก่ สำนัก Behavioralism สำนัก Rational Choice Theory และสำนัก
Institutionalism ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีดังกล่าว ในขณะที่สามสำนักหลัง ได้แก่
สำนัก Feminism สำนัก Anti-Foundation และสำนัก Marxism ถือเป็น
ฝ่ายวิพากษ์ (4) การอธิบายทฤษฎีผ่านระดับของการวิเคราะห์ทั้งระดับ
Collectivism และระดับ Individualism

จากบริบทเรื่อง “การพัฒนา” ในข้างต้นนี้¹¹ ทฤษฎีของรอสตาวได้เข้ามาสอดรับในฐานะเป็นตัวเชื่อมที่อธิบายความสัมพันธ์ในเชิงการพัฒนาระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศโลกที่สาม¹² กระบวนการเปลี่ยนแปลงของรอสตาวเป็นไปอย่างเรียบง่ายแต่เป็นระบบ เขาชี้เห็นว่า “ในทุกๆ สังคมเราสามารถจัดวางลำดับขั้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ 5 ลำดับ” ดังต่อไปนี้

¹¹ บริบทและที่มาของแนวคิดว่าด้วยการพัฒนาในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองหรือยุคสงครามเย็นยังมีอีกหลายประการ ได้แก่ ประการแรก การขึ้นมาของสหรัฐอเมริกาในฐานะมหาอำนาจโลกที่ต้องการจำกัด (contain) การขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศต่างๆ ในยุโรปตะวันตกตามแผนการมาร์แชล (Marshall Plan) การพัฒนาให้ประเทศเกาหลีใต้และไต้หวันกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม และการฟื้นฟูประเทศญี่ปุ่นจากความเสียหายในภาวะสงคราม ประการที่สอง การเกิดขึ้นของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่มีโซเวียตเป็นแกนนำตามมาด้วยประเทศจีน เวียดนาม และคิวบา กลายเป็นตัวจุดชนวนให้สหรัฐอเมริกาต้องคิดหาแนวคิดมารองรับแผนการสกัดกั้นการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ (the containment of communism) และประการที่สุดท้าย การปลดปล่อยเอกราชในแอฟริกาและเอเชียจากการครอบครองของอดีตเจ้าอาณานิคมยุโรปได้ทำให้ประเทศเหล่านี้เป็นเหมือนผ้าขาวที่พร้อมจะรับอิทธิพลจากลัทธิใดก็ได้ สหรัฐอเมริกาจึงคิดแผนการพัฒนารัฐขึ้นมาเพื่อชี้ประเทศเหล่านี้เห็นว่าการพัฒนาเป็นเรื่องที่เป็นไปได้.

¹² ในความเป็นจริงแล้วทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาของ Rostow มีฐานคิดที่สำคัญจากสองสำนักคิด ได้แก่ สำนัก “The Classical Evolutionary Theory” ที่มี August Comte เป็นแกนหลัก สำนักนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีทิศทางเดียวจากสังคมบุพกาลสู่รัฐที่มีความก้าวหน้า โดยจะเห็นได้จากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคยุโรปที่มีความก้าวหน้า (progress) ความเป็นมนุษย์ (humanity) และอารยธรรม (civilization) มากกว่าดินแดนอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงมีลักษณะคล้ายกับทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีววิทยาของ Charles Darwin ที่ต้องเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปและอาศัยเวลานานนับศตวรรษ และสำนัก “The Functionalist Theory” ที่มี Talcott Parsons เป็นแกนหลัก สำนักนี้เชื่อว่า สังคมมนุษย์ไม่ต่างจากอวัยวะของสิ่งมีชีวิตที่ส่วนต่างๆ ของร่างกายก็เหมือนส่วนต่างๆ ของสังคมที่จะทำหน้าที่แตกต่างกันไปซึ่งจะมาประกอบกันทำหน้าที่ที่เหมาะสมตามแต่ละคุณลักษณะ ดังนั้นหากมีสิ่งใดก็ตามมาทำลายหรือขัดขวางการทำหน้าที่ของอวัยวะเหล่านี้จะถือว่าเป็นพวกต่อต้านสังคมและต้องถูกลงโทษ. โปรดดู Primrose Rufaro Mawire. *loc.cit.*

(1) ลำดับแรกเรียกว่าสังคมแบบดั้งเดิม (The Traditional Society)¹³ เป็นลำดับที่ผลผลิตทางอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างจำกัดเนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและการทดลองทางวิทยาศาสตร์ได้ คนในสังคมยังคงยึดติดกับค่านิยมแบบโชคกลาง (Fatalistic) และอำนาจทางการเมืองยังคงกระจุกตัวกระจายไม่มีการรวมศูนย์แต่อย่างใด

(2) ลำดับที่สองเรียกว่า สังคมยุคก่อนการทะยานบิน (The Preconditions for Take-off)¹⁴ เป็นลำดับที่มีแนวความคิดใหม่ๆ ที่สนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น มีการให้ความสำคัญกับการศึกษามีนายทุน ผู้ประกอบการ และมีสถาบันที่ทำหน้าที่ระดมเงินทุน นอกจากนี้ยังมีการลงทุนเกิดขึ้นโดยเฉพาะการลงทุนในการขนส่ง การสื่อสาร และวัตถุดิบที่มุ่งรองรับการขยายตัวทางการค้าที่กำลังเพิ่มมากขึ้น แต่ Rostow เห็นว่าลำดับขั้นที่สองนี้ยังคงมีกลิ่นไอของโครงสร้างทางสังคมแบบดั้งเดิมอยู่ที่มาผสมผสานกับเทคนิคการผลิตแบบใหม่ทำให้สังคมในขั้นนี้เป็นสังคมแบบผสม (a dual society)

(3) ลำดับที่สามเรียกว่า สังคมทะยานบิน (The Take-off)¹⁵ เป็นลำดับที่การผลิตภาคการเกษตรถูกทำให้เป็นการค้า (Commercialized) มีผลผลิตทางอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากความต้องการสินค้าต่างๆ ในเมืองที่เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และมีกลุ่มทางการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ๆ และผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

(4) ลำดับที่สี่เรียกว่า สังคมที่กำลังเข้าสู่การพัฒนา (The Drive to Maturity)¹⁶ เป็นลำดับที่ร้อยละ 10 ถึง 20 ของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศ (GDP) เกิดจากการลงทุนพร้อมกับที่เศรษฐกิจของประเทศผูกติดกับระเบียบเศรษฐกิจโลกมากขึ้น รวมทั้งระดับการพัฒนาของเทคโนโลยีมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นและไม่ได้เน้นหนักเพียงแค่อุตสาหกรรม

¹³ Walt Whitman Rostow, *loc.cit.*

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ *ibid.*

หนักภายในประเทศเท่านั้น อุปทานของการผลิตในยุคนี้ไม่ได้เกิดจากความจำเป็นทางสังคมเท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อการทำกำไรจำนวนมหาศาลในการแข่งขันกับตลาดทุนนิยมโลก

(5) ลำดับที่ห้าเรียกว่า **สังคมการบริโภคขนานใหญ่** (The Mass Consumption)¹⁷ เป็นสังคมที่ภาคเศรษฐกิจของประเทศจะประกอบทั้งสินค้าและบริการควบคู่กันไป สังคมในลำดับสุดท้ายนี้ระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสามารถรองรับความต้องการขั้นพื้นฐานของประชากรในประเทศได้อย่างพอเพียงและมั่นคง ในทฤษฎีของ Rostow เขาเห็นว่าสังคมในลำดับขั้นนี้ไม่ได้มีความเจริญก้าวหน้าเพียงมิติทางเศรษฐกิจเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงมิติทางสังคมและมิติทางการเมืองด้วย และในงานเขียนของเขาชิ้นต่อมาที่ชื่อ "Politics and the Stages of Growth" ได้เพิ่มลำดับที่หกเข้าไป โดยเรียกว่า **สังคมของการแสวงหาเพื่อคุณภาพ** (The Search for Quality)¹⁸ อันเป็นสังคมที่ต้องการแสวงหารูปแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

กระบวนการเหล่านี้ถือเป็นลำดับขั้นทางเศรษฐกิจในแต่ละสังคมที่ไม่ว่าสังคมใดก็สามารถจัดประเภทได้อย่างลงตัว งานของรอสตาวจึงมีลักษณะเป็นช่วงขั้น (Phases) ซึ่งปรับใช้ได้กับทุกสังคม และอยู่เหนือคำอธิบายเชิงประวัติศาสตร์ เขาเชื่อว่ารัฐทุกรัฐสามารถพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดได้เช่นเดียวกันเนื่องจากความทันสมัยเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเหมือนกัน (Homogenizing) ในทุกสังคม ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วทุกๆ สังคมย่อมพัฒนามาสู่จุดเดียวกันทั้งหมด นอกจากนี้ ความทันสมัยเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามมุมมองและค่านิยมของยุโรปและอเมริกาเหนือที่กำหนดให้ยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกาถือเป็นตัวแบบล้าคัมที่ทุกประเทศต้องเอาอย่าง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ประเทศโลกที่สามที่เพิ่งได้รับเอกราชนั้น จะต้องเข้าสู่กระบวนการทำให้ทันสมัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยการดำเนินทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

จากลักษณะต่างๆ ในข้างต้นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าทฤษฎีการพัฒนาของรอสตาวมีรูปแบบของภววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยา ดังต่อไปนี้

¹⁷ *ibid.*

¹⁸ Walt Whitman Rostow. *loc.cit.*

ในส่วนของภววิทยาอันหมายถึงปรากฏการณ์ที่สังเกตได้ เป็นความจริงที่มีอยู่ หรือเป็นสิ่งที่ถูกทำให้มีอยู่ เป็นทฤษฎีของสภาวะความเป็นอยู่ (a Theory of "being")¹⁹ ทฤษฎีของ Rostow ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่อง "การพัฒนา" สามารถเกิดขึ้นได้จริง กล่าวคือ ประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะไม่มีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์อย่างไร ก็สามารถที่จะเพิ่มระดับขั้นของการพัฒนาทางเศรษฐกิจไปสู่จุดสูงสุดได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้การที่รอสตาวอธิบายว่าทุกประเทศในโลกนี้สามารถจัดแบ่งประเภทของการพัฒนาทางเศรษฐกิจออกได้เป็น 5 ระดับสะท้อนให้เห็นว่า การเลื่อนลำดับขั้นของการพัฒนาสามารถทำได้จริง และเป็นสิ่งที่ประเทศโลกที่สามพึงกระทำโดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ ในบทที่ 4 ของหนังสือรอสตาวได้ชี้ให้เห็นถึงช่วงเวลา "ทะยานบิน" (Take-off Dates) ของแต่ละประเทศซึ่งเขาเชื่อว่าการพัฒนาสามารถกระทำได้จริง²⁰

ในส่วนของญาณวิทยา อันหมายถึงการบอกว่าเราจะทราบได้อย่างไรว่ามีสิ่งนั้นอยู่ เป็นทฤษฎีของความรู้ (a Theory of Knowledge)²¹ เช่น การสังเกตได้ การอธิบายสิ่งที่เห็นอยู่ได้ หรือการสร้างทฤษฎีมารองรับความมีอยู่นั้นๆ ได้ ทฤษฎีของรอสตาวชี้ให้เห็นตัวปรัชญาขององค์ความรู้ผ่านตัวอย่างที่สำคัญนั้นคือการเปรียบเทียบระดับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและโซเวียต งานของไมเคิล อี ลาเทม (Micheal E.Latham) ได้ชี้

¹⁹ David Marsh and Paul Furlong. "A Skin not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science". in David Marsh and Garry Stoker eds. *Theory and Methods in Political Science*. 2002. p. 18.

²⁰ รอสตาวชี้ให้เห็นถึงช่วงเวลาของการ "ทะยานบิน" ในแต่ละประเทศที่แตกต่างกันไป เช่น ประเทศอังกฤษ อยู่ระหว่างปี 1783-1802 ประเทศฝรั่งเศส อยู่ระหว่างปี 1830-1860 ประเทศเบลเยียม อยู่ระหว่างปี 1833-1860 ประเทศสหรัฐอเมริกา อยู่ระหว่างปี 1843-1860 ประเทศเยอรมัน อยู่ระหว่างปี 1850-1873 ประเทศสวีเดน อยู่ระหว่างปี 1868-1890 ประเทศญี่ปุ่น อยู่ระหว่างปี 1878-1900 ประเทศรัสเซีย อยู่ระหว่างปี 1890-1914 ประเทศแคนาดา อยู่ระหว่างปี 1896-1914 ประเทศอาร์เจนตินา อยู่ระหว่างปี 1935-... ประเทศตุรกี อยู่ระหว่างปี 1937-... ประเทศอินเดีย อยู่ระหว่างปี 1952-... และประเทศจีน อยู่ระหว่างปี 1952-..., โปรดดู, Walt Whitman Rostow. *loc.cit.*

²¹ David Marsh and Paul Furlong. *loc.cit.*

ให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องการพัฒนาของรอสตาส ยกกระดับให้การพัฒ นาของค่าย เสรีนิยมมีความเป็นไปได้มากกว่าแนวคิดทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

“...ในขณะที่เลนินอ้างถึงลัทธิเผด็จการที่ชนชั้นกรรมาชีพ ต้องรวมตัวกันต่อต้าน [ชนชั้นนายทุน] เพื่อมุ่งไปสู่โลกแห่ง คอมมิวนิสต์ที่ทุกคนไฝ่ฝัน นักพัฒนาของสหรัฐอเมริกากลับ อ้างถึงหลักการประชาธิปไตยและทุนนิยมเสรีในฐานะเครื่องจักร ขับเคลื่อนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ [ผลที่ได้ก็คือ] ชาว คอมมิวนิสต์ยังคงพูดถึงความสมบูรณ์ที่ยังไปไม่ถึง ในขณะที่ ชาวอเมริกันกลับพูดได้อย่างเต็มปากว่าตนได้เดินทางมาถึง ดินแดนแห่งความฝัน (the Promised Land) เรียบร้อยแล้ว...”²²

ในประเด็นนี้ งานของรอสตาสได้ชี้ให้เห็นถึงความต่างทางเศรษฐกิจ ที่สหรัฐอเมริกาเหนือกว่าโซเวียตอย่างเห็นได้ชัดในงานบทที่ 7 ของเขา รอสตาส ได้สร้างตารางเปรียบเทียบ ความเจริญทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศใน รูปของกราฟเส้นเพื่อแสดงว่า ในขณะที่การเจริญเติบโตของโซเวียตเป็นไป อย่างลุ่มๆ ดอนๆ และตกต่ำลงอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ 1920 การเจริญเติบโต ของสหรัฐอเมริกากลับรวดเร็วไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดนิ่ง²³ ตัวอย่างดังกล่าวนี้ จึงเป็นปรัชญาขององค์ความรู้ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะความมีอยู่ของ การพัฒนา สามารถถูกรับรู้ได้

ในส่วนของวิธีวิทยา อันหมายถึงการที่ผู้ศึกษาสามารถทดสอบ แสวงหา หรือทำนายความรู้นั้นๆ ได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การทดลอง การค้นคว้า หรือการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หรืออาจเป็นการทดสอบความรู้ นั้นด้วยวิธีการทดสอบถูก (Verification) หรือทดสอบผิด (Falsification) ก็ได้ ทฤษฎีของรอสตาสชี้ให้เห็นว่า หากประเทศโลกที่สามได้รับความช่วยเหลือจาก สหรัฐอเมริกาทั้งทางด้านเงินทุนและด้านวิชาการแล้ว ประเทศเหล่านั้นสามารถ พัฒนาขึ้นได้ ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกากระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ

²² Michael Latham. “Introduction: Modernization, International History, and the Cold War World”. in David C. Engerman and others. *loc.cit.*

²³ Walt Whitman Rostow. *loc.cit.*

ทั่วโลกโดยเฉพาะบริเวณที่ถูกคาดการณ์ว่าอาจตกเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ เช่น เอเชีย ตะวันออกกลาง แอฟริกา และลาตินอเมริกา²⁴

การวิเคราะห์คุณลักษณะของทฤษฎีการพัฒนาของรอสตาวผ่านมุมมองของปรัชญาสังคมศาสตร์ เป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การอธิบายด้วยวิธีการที่ต่างกันออกไป

II. ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาของ รอสตาว กับวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์: ข้อถกเถียงระหว่าง Positivism, Realism, และ Hermeneutics

การวิเคราะห์ทฤษฎีของรอสตาวผ่านวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์ที่ต่างกัน ย่อมทำให้เห็นถึงคำอธิบายจากมุมมองที่ต่างกัน อีกทั้งยังสามารถเข้าใจได้ว่าทฤษฎีที่ว่านี้สอดคล้องกับวิธีการอธิบายแบบใด

2.1 วิธีการอธิบายแบบแรกได้แก่ สำนักปฏิฐานนิยม (Positivism)

สำนักปฏิฐานนิยมได้รับอิทธิพลจากองค์ความรู้ของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science) มาอย่างเต็มตัว พวกเขาเชื่อในเรื่ององค์ความรู้ที่เป็นหนึ่งเดียว (Unified Science) โดยเห็นว่า วิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ นอกจากสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้แล้ว ยังสามารถประยุกต์ใช้ได้กับการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมด้วย ในเชิงภววิทยา สำนักปฏิฐานนิยมมีพื้นฐานแบบ Foundations ที่เชื่อว่ามีความจริงที่ดำรงอยู่และเป็นอิสระจากตัวผู้ศึกษา²⁵ ในขณะที่ประเด็นญาณวิทยาปฏิฐานนิยมเชื่อในแนวคิดแบบประจักษ์นิยม (Empiricism) ว่า ผู้ศึกษาสามารถเข้าถึงความจริงด้วยวิธีการเชิงประจักษ์เท่านั้น วิธีการสำคัญ ได้แก่ การสังเกตด้วยผัสสะทั้ง 5 ถือเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ สำนักปฏิฐานนิยมยังได้

²⁴ M.F. Millikan and W.W. Rostow. "Foreign Aid: Next Phase". *Foreign Affairs: An American Quarterly Review*. (1958): 418-436.

²⁵ David Marsh and Paul Furlong. *loc.cit.*

วางเงื่อนไขของการสร้างคำอธิบายทางปรากฏการณ์ไว้ 2 ประการ²⁶ ได้แก่ ประการแรก ได้แก่ เงื่อนไขเรื่องความเกี่ยวข้องของการอธิบาย (requirement of explanatory relevance) ที่ต้องการข้อมูลเป็นฐานสนับสนุนคำอธิบายว่าปรากฏการณ์นั้นมีอยู่จริง และประการที่สอง ได้แก่ เงื่อนไขเรื่องการพิสูจน์หรือทดสอบได้ (requirement of testability) ที่ตัวคำอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ นั้น (statement) ต้องสามารถพิสูจน์หรือทดสอบได้ในเชิงประจักษ์ สามารถบ่งชี้ได้ว่าเป็นจริงตามที่ได้อธิบายไว้ และในแง่วิธีวิทยา สำนักปฏิฐานนิยมเน้นที่การวิจัยเชิงปริมาณที่ต้องการตัวชี้วัดปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นวัตถุวิสัย (objective measure) การศึกษาวิจัยของสำนักนี้จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลแข็ง (hard data) จากสถิติของรัฐบาล หรือผลการเลือกตั้งมากกว่าการสัมภาษณ์หรือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมซึ่งถูกมองว่าเป็นเพียงข้อมูลอ่อน (soft data) เท่านั้น²⁷

กล่าวโดยสรุป ทศนะและวิธีการมองปัญหาของสำนักปฏิฐานนิยมที่ได้รับอิทธิพลจากองค์ความรู้ของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ²⁸ จึงเน้นการพิสูจน์ตัวทฤษฎีว่าถูกหรือผิด การสังเกตด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้นจึงถือเป็นความรู้ที่เชื่อถือได้ การสร้างคำอธิบายที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล การไม่ให้ความสำคัญกับการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลอย่างลึกซึ้ง การไม่ยอมรับสิ่งที่ระบุไว้ในทฤษฎีแต่ยังไม่สามารถสังเกตเห็นได้ และการปฏิเสธสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากจากคำอธิบายในเชิงกายภาพ

จากลักษณะในข้างต้นนี้เราสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สำนักปฏิฐานนิยมเชื่อในการมีอยู่ของแนวคิดที่เรียกว่า “การพัฒนา” (ontological foundations) เป็นความมีอยู่ที่สามารถเห็นได้ในเชิงประจักษ์หรือการสังเกตได้ด้วย ผัสสะทั้ง 5 ตามที่รอสตาวได้แสดง โดยใช้ถึงตัวเลขช่วงทะเลยานบินของประเทศต่างๆ

²⁶ Carl G. Hempel. "Laws and Their Roles in Scientific Explanation". in *Philosophy of Natural Science*. 1966. pp. 48-49.

²⁷ David Marsh and Paul Furlong. *loc.cit*.

²⁸ Anthony O'Hear. Introduction to the Philosophy of Science. 1989. อ้างถึงใน, อนุสรณ์ ลิ้มมณี. การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง: ข้อพิจารณาเบื้องต้นในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์. 2542.

และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและโซเวียตที่ต่างกัน คำอธิบายเช่นนี้สอดคล้องกับแนวทางการอธิบายของสำนักปฏิฐานนิยมที่ต้องการข้อมูลเป็นฐานสนับสนุนคำอธิบายว่า ปრაกฏการณ์นั้นมีอยู่จริงและต้องการพิสูจน์หรือทดสอบในเชิงประจักษ์ที่บ่งชี้ถึงความมีอยู่การปรากฏการณ์ว่าเป็นจริงตามที่ได้อธิบายไว้ (ซึ่งในที่นี้คือการแสดงให้เห็นการมีอยู่ของการพัฒนาแบบทะยานบิน) นอกจากนี้ รอสตาวยังสามารถชี้ให้เห็นได้ผ่านการพิสูจน์แล้วว่า ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาและปกครองในระบบประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจย่อมเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็พิสูจน์ผิดระบอบเผด็จการว่า ประเทศโซเวียตไม่มีทางที่จะก้าวไปสู่ดินแดนแห่งความฝัน (the promised land) ได้อย่างสหรัฐอเมริกา

2.2 วิธีการอธิบายแบบที่สองได้แก่ สำนักสังคมนิยม (Realism)

สำนักนี้ได้รับอิทธิพลจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเช่นเดียวกับสำนักปฏิฐานนิยม แต่ก็มีประเด็นที่ต่างกันบางส่วน ในเชิงภววิทยา แม้ว่าสำนักสังคมนิยมเห็นอย่างเดียวกับสำนักปฏิฐานนิยมที่ว่า โลกทางสังคมมิได้ขึ้นอยู่กับมนุษย์ แต่ก็เชื่อว่า มีความจริงบางอย่างที่อยู่นอกเหนือผัสสะทั้ง 5 (unobservable) ของมนุษย์ด้วย²⁹ ดังนั้นในเชิงญาณวิทยา สำนักสังคมนิยมจึงเน้นศึกษาสิ่งที่อยู่นอกเหนือการสังเกตของมนุษย์ด้วย การศึกษาปรัชญาความรู้ของสำนักนี้จึงมิได้อยู่เพียงกรอบของการทำนายเหตุการณ์ระหว่างเหตุและผลเท่านั้น แต่จะขยายไปสู่วิธีการศึกษาลัทธิกระบวนการทำงานที่สลับซับซ้อนที่มนุษย์มองไม่เห็น แต่มีผลทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ ขึ้นในลักษณะของ "Casual Relations" นอกจากนี้ การอธิบายตามแนวทางสังคมนิยมยังมุ่งศึกษาสังคมที่ระดับโครงสร้าง ดังนั้น หน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) จึงมักเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าระดับบุคคล เช่น ระดับชนชั้น รัฐ ระบบเศรษฐกิจ และสังคมโลก เป็นต้น³⁰ และในส่วนของวิธีวิทยา สำนักสังคมนิยมต้องการทั้งวิธีวิจัยในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ เนื่องจากการสร้างคำอธิบายความสัมพันธ์

²⁹ Alexander Wendt. *Scientific Realism and Social Kinds*. in *Social Theory of International Politics*. 1999.; Roy Baskar. *Philosophy and Scientific Realism*. in Margaret Archer and others. *Critical Realism: Essential Readings*.1998.

³⁰ อนุสรณ์ ลิ้มมณี. ส.ด.

ระหว่างปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจทั้ง “ความเป็นจริง” (reality) ภายนอกและการสร้างสรรค์ทางสังคม (social construction) ของ “ความเป็นจริง” นั้นด้วย³¹ การวิจัยในเชิงคุณภาพจึงเข้ามา มีบทบาทในการศึกษาปรากฏการณ์บางอย่างที่สังคมมีส่วนร่วมสร้างขึ้นแต่อยู่นอกเหนือความสามารถในการรับรู้ของมนุษย์ ในขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณ จะเข้ามารองรับการศึกษาเหตุและผลของปรากฏการณ์ที่มนุษย์สามารถรับรู้ได้ด้วยผัสสะทั้ง 5 ทั้งสองส่วนจึงมาสานกันในการสร้างคำอธิบายที่รอบด้าน มากยิ่งขึ้น

จากพื้นฐานนี้ การวิเคราะห์สำนักสังคมนิยมเข้ากับทฤษฎีการพัฒนาของ รอสตาวจึงสามารถปรากฏได้ทั้งในเชิงสนับสนุนและเชิงโต้แย้ง สำนักสังคมนิยม อาจมองว่าการพัฒนามีอยู่จริง (ontological foundation) โดยสนับสนุน ตัวทฤษฎี Modernization และอธิบายว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นโครงสร้างแฝง (deep structure) ในยุคสงครามเย็นที่รัฐใดๆ ก็ตาม หากดำเนินตามนี้แล้วจะมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบทะยานบิน เหตุที่ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นโครงสร้างแฝงเนื่องจาก ในมุมมอง ของสำนักสังคมนิยม การพัฒนาทางเศรษฐกิจอาจมิได้เกิดจากการที่ประเทศนั้น ปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่อาจเกิดจากการที่ประเทศนั้นได้รับความช่วยเหลือทางด้านการเงินและด้านวิชาการจากสหรัฐอเมริกาก็เป็นได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องปกครองในระบอบประชาธิปไตย การนำการพัฒนาทาง เศรษฐกิจไปผูกติดกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงอาจเป็นเพียง โครงสร้างแฝงที่ต้องสร้างคำอธิบาย (explanation) แยกชุดออกจากการพัฒนา ทางเศรษฐกิจที่อาศัยตัวเลขในเชิงประจักษ์ นี่จึงเป็นกลไกเพื่อ ชี้สนับสนุน แนวคิดดังกล่าว

ในทางกลับกัน การนำวิธีอธิบายของสำนักสังคมนิยมมาวิเคราะห์ทฤษฎี Modernization ยังสามารถปรากฏในเชิงวิพากษ์ได้ กล่าวคือ โครงสร้างแฝง (Deep Structure) ในที่นี้ ได้แก่ การที่ประเทศศูนย์กลางทุนนิยมโลกอย่าง

³¹ David Marsh and Paul Furlong. A Skin not a Sweater: Ontology and Epistemology. in Political Science. in David Marsh and Garry Stoker. *loc.cit.*

สหรัฐอเมริกา กำลังกดขี่ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศในโลกที่สามอยู่ เพื่อยกระดับการพัฒนาของประเทศตนเองให้สูงขึ้นโดยการใช้นโยบายนี้ เป็นแหล่งทรัพยากรและตลาดที่สำคัญสำหรับรองรับทุนนิยมโลก พร้อมกันนั้น ก็ยังกำหนดให้ประเทศต่างๆ ในโลกที่สามมีการพัฒนาในระดับที่โลกตะวันตก สามารถควบคุมได้ไม่เกินหน้าผาตะวันตก โดยมีทฤษฎีอย่าง Dependency Theory และ World System Theory มาชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างแฝงมีอยู่จริงและมีกระบวนการอย่างไร ในประเด็นนี้ โรเบิร์ต ยัง (Robert Young) ได้ชี้ให้เห็นว่า ในความเป็นจริงแล้ว แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาหรือการทำให้ทันสมัยเป็น รูปแบบใหม่ของการล่าอาณานิคมที่โลกตะวันตกกำหนดขึ้นมาในยุคสงครามเย็น³² ดังนั้นการพัฒนาจึงอาจมีอยู่จริง (ontological foundation) แต่เป็นการพัฒนาที่โลกเสรีประชาธิปไตยจากตะวันตกเป็นผู้กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ ทางด้านการแข่งขันพื้นที่ทางอุดมการณ์ไม่ให้ประเทศต่างๆ ตกเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิคอมมิวนิสต์เท่านั้น

2.3 วิธีการอธิบายแบบที่สามได้แก่ สำนักการตีความ (Hermeneutics) สำนักนี้มีความต่างจากสองสำนักแรกโดยสิ้นเชิง เนื่องจากเป็น สำนักที่มีได้รับอิทธิพลจากองค์ความรู้ของปรัชญาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เบนตัน (Benton) ได้ยกตัวอย่างถึงเอมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) นักปรัชญาชาวเยอรมันในศตวรรษที่ 18 ว่า เป็นผู้ที่แบ่งแยกโลกของปรากฏการณ์ ธรรมชาติ (Phenomenal World) ซึ่งสามารถตีความและเข้าใจได้ด้วยวิธีการ และแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ออกจากโลกแห่งความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ที่มีความหมายอยู่ในตัวมันเอง (Noumenal World) และไม่อาจอธิบายได้ด้วย วิธีการทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ³³ ในเชิงภววิทยา สำนักการตีความไม่เชื่อว่า ผู้ศึกษาจะสามารถแยกตนเองออกจากโลกแห่งความเป็นจริงได้ และไม่เชื่อใน รากฐานของการมีอยู่ของความเป็นจริงบางอย่าง สำนักนี้จึงถูกเรียกว่าเป็น Anti-foundation เนื่องจากมองว่าโลกแห่งความเป็นจริงล้วนถูกสร้างขึ้นหรือ

³² Robert Young. Neocolonialism. in *Postcolonialism: An Historical Introduction*. 2001.

³³ Ted Benton. *Philosophical Foundations of the Three Sociologists*. 1977. อ้างถึงใน. อนุสรณ์ ลิมมณี. ค.ศ.

เป็นผลผลิตทางสังคม³⁴ ในเชิงญาณวิทยา สำนักการตีความเน้นที่จุดเชื่อมระหว่างมนุษย์กับโลกทางสังคมโดยการศึกษาวิธีการให้ความหมายของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมนั้นๆ ในแง่ปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งหลายที่มีการศึกษาจึงไม่อาจหลุดพ้นจากค่านิยม (Value) ของตัวผู้ศึกษาและทำให้งานวิจัยที่ออกมาจึงมีความเป็นอัตวิสัย (Objective) ในส่วนของวิธีวิทยาสำนักนี้เน้นที่การวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการให้ความหมายของปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมิติทางวัฒนธรรม ระบบความคิด หรือวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ ทั้งนี้สิ่งที่นำมาศึกษา (Object) ต้องมีลักษณะที่มีความหมายโดยสามารถทำความเข้าใจแบบแผนของความสัมพันธ์ สามารถแยกความหมาย (Meaning) ของสิ่งที่ศึกษาออกจากลักษณะที่แสดงออกมา (Expression) และสามารถเข้าใจได้ว่าความหมายนั้นเกิดจากมนุษย์เป็นผู้ให้ความหมาย³⁵

ประเด็นสำคัญที่ต้องกล่าวถึงคือ สำนักการตีความปฏิเสธความเชื่อเรื่ององค์ความรู้ที่เป็นหนึ่งเดียว เพราะพฤติกรรมของมนุษย์แฝงไว้ด้วยเจตนาและมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป ทั้งยังต้องอาศัยการตีความและทำความเข้าใจ (Understanding) มากกว่าสร้างกฎหรือหลักเกณฑ์ทั่วไปมาสร้างคำอธิบาย (Explanation) และทำนายเหตุการณ์ (Prediction) ดังที่สำนักสังคมนิยมและสำนักปฏิฐานนิยมให้ความสำคัญตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามสำนักการตีความเห็นว่า ลักษณะดังกล่าวถือเป็นวิธีการของลัทธิจักรวรรดินิยม (Methodological Imperialism) ด้วย

จากลักษณะในข้างต้นนี้เราจะพบว่าสำนักการตีความได้เข้ามาปฏิเสธการมีอยู่ของแนวคิดว่าด้วยการพัฒนา (Ontological Anti-foundation) สำหรับสำนักการพัฒนามิมีอยู่จริง แต่เป็นเพียงความจริงที่ถูกสร้างขึ้นมา (Constructed truth) เพื่อกดขี่ขูดรีดประเทศโลกที่สามและเป็นการพัฒนาแบบไม่มีวันสิ้นสุดเนื่องจากสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกต้องพยายามรักษาช่องว่างของการพัฒนาไว้ไม่ให้ประเทศโลกที่สามก้าวขึ้นมาทัดเทียมได้ ในช่วงหลัง

³⁴ David Marsh and Paul Furlong. A Skin not a Sweater: Ontology and Epistemology. in Political Science. in David Marsh and Garry Stoker. *loc.cit.*

³⁵ Nick Stevenson. Questions of Hermeneutics: Beyond Empiricism and Post Modernism. in Dawn Burton. *Research Training for Social Scientists.* 2000. p. 22.

สงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศญี่ปุ่นที่มีความสำคัญต่อสหรัฐอเมริกามากกว่า การเป็นเพียงคู่ค้าในระบบทุนนิยมกล่าวคือ เมื่อประเทศจีนตกเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิคอมมิวนิสต์ในปี 1949 สหรัฐอเมริกาได้มีความพยายามที่จะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อกำหนดบทบาทให้ญี่ปุ่นกลายเป็น “ป้อมปราการของระบบทุนนิยม” (Industrial Workshop) ในเอเชีย ในแผนการดังกล่าว สหรัฐอเมริกามีได้เพียงแต่จะช่วยให้ญี่ปุ่นสามารถฟื้นเศรษฐกิจของตนได้เท่านั้น แต่ยังสามารถกำหนดบทบาทของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าจะเป็พื้นฐานของการขยายตัวของทุนนิยมญี่ปุ่นได้อย่างไร มีการตั้งคำถามว่าควรจะมีการสร้างตลาดรวมสำหรับเอเชียใหม่ แต่ความคิดนี้ได้ตกไปเนื่องจากเอเชียไม่มีฐานตลาดสินค้าอุตสาหกรรมที่ใหญ่พอจะรองรับกับปริมาณสินค้าจำนวนมหาศาลได้ ยุทธศาสตร์แบบการผลิตที่เน้นเพื่อการส่งออก (Export-Oriented Industry: EOI) จึงมีความสำคัญขึ้นมาในภูมิภาคดังกล่าวนี้โดยมีสงครามเกาหลีและตลาดสหรัฐอเมริกาเป็นฐานรองรับสินค้าอุตสาหกรรมที่สำคัญ สงครามเกาหลีถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สุดให้อุตสาหกรรมญี่ปุ่นเริ่มเดินเครื่องจักรอีกครั้งหลังจากที่ถูกทำลายไปในช่วงสงคราม ในขณะที่ตลาดของสหรัฐอเมริกาก็ช่วยเปิดรับสินค้าประเภทเสื้อผ้าและของใช้ราคาถูกจากญี่ปุ่นเข้ามา จนทำให้ผู้ผลิตสินค้าเหล่านี้ในสหรัฐอเมริกาต้องปรับตัวกันเป็นการใหญ่แต่ทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกากลับเมินเฉยต่อข้อกล่าวหาของนักลงทุนอเมริกันที่ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นไม่เอื้อต่อการลงทุนจากต่างประเทศ ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคก็ได้รับอานิสงส์เช่นเดียวกัน³⁶ นี่คือการกำหนดบทบาทที่สหรัฐอเมริกามอบให้แก่ภูมิภาคนี้ เป็นการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุดเนื่องจากสหรัฐอเมริกาก็ได้ประโยชน์ตอบแทนและนั่นถือเป็นสิ่งที่สหรัฐอเมริกาต้องการ นอกจากนี้สำนัก Post Modernism ที่แตกยอดมาจากสำนักการตีความจะบอกว่าการพัฒนาเป็นเพียงวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาครอบงำประเทศโลกที่สามเท่านั้น

³⁶ กุลดา เกษบุญชู. “เอเปก ที่มาที่ไปและทำไมถึงต้องขนาดนี้?”. *สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์*. 50.21(2546): 11.

III. ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาของรอสตาวกับข้อถกเถียงผ่าน แนวการวิเคราะห์ทางการเมือง

ควบคู่ไปกับวิธีการอธิบายทางปรัชญาสังคมศาสตร์แล้ว การวิเคราะห์ทฤษฎีของรอสตาวในมุมมองของแนวการวิเคราะห์ทางการเมืองสำนักต่างๆ สามารถทำให้เข้าใจถึงมุมมองต่อทฤษฎีที่ต่างกันได้ แนวการวิเคราะห์ทางการเมืองแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายสนับสนุนได้แก่ สำนัก Behavioralism สำนัก Rational Choice Theory และสำนัก Institutionalism ในขณะที่ฝ่ายโต้แย้งได้แก่ สำนัก Feminism สำนัก Anti-Foundation และสำนัก Marxism³⁷

3.1 ฝ่ายสนับสนุนทฤษฎี Modernization: มุมมองเชิงวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ

ฝ่ายสนับสนุนทฤษฎีที่ว่าด้วยความทันสมัยและการพัฒนานี้ เชื่อในความเป็นไปได้ของการที่ประเทศโลกที่สามจะก้าวพ้นความจ้ำจี้มัวไปสู่ความมีอารยธรรมตามที่รอสตาวได้เสนอไว้ โดยที่แต่ละสำนักก็มีคำอธิบายที่ใช้ในการสนับสนุนแนวคิดเรื่องการพัฒนาต่างกันไป บางแนวคิดสนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาอย่างเต็มตัว และพยายามที่จะหาคำอธิบายที่ชัดเจนถึงพฤติกรรมดังกล่าว บางแนวคิดเชื่อในการมีอยู่ของการพัฒนาว่ารัฐต่างๆจะต้องทำให้ได้มาไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม และบางแนวคิดก็เน้นถึงบทบาทของรัฐที่ศูนย์กลางในการทำหน้าที่กระจายการพัฒนาไปสู่ประเทศโลกที่สาม

แนวคิดแรกได้แก่ Behavioralism³⁸ สำนักนี้มีฐานความคิดเช่นเดียวกับวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบปฏิฐานนิยมแนวคิดนี้มุ่งให้ความสนใจที่กระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและรัฐบาลในลักษณะกระแสหลัก โดยสะท้อนให้เห็นถึงความโน้มเอียงทางวิทยาศาสตร์สำนักนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างกฎทั่วไป (General Laws) และตัวทฤษฎีที่สามารถพิสูจน์กันได้ ในขณะที่เดียวกันก็ปฏิเสธการศึกษาทางการเมืองในเชิงบรรทัดฐาน (Normative Political Theory) เนื่องจากความพยายามใน

³⁷ Gerry Stoker, and David Marsh. Introduction. in *Theory and Methods in Political Science*. 2002.

³⁸ David Senders. Behavioural Analysis. in Gerry Stoker and David Marsh. *loc.cit.*

การปฏิรูปองค์ความรู้ของสำนักนี้ในช่วงต้นได้มีเป้าหมายที่จะแสดงให้เห็นถึงความต่างระหว่างการศึกษาค้นคว้าในแนวทางของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ (the New Science) กับทฤษฎีแบบดึกดำบรรพ์ (the Old Armchair Theorising) ในการศึกษาวิทยาศาสตร์ และในส่วนของภาคปฏิบัติสำนักนี้ได้อ้างถึงความไม่ยึดติดในค่านิยม (Value-free) เป็นกลาง (Neutral) และปราศจากอคติ (Detached) ในการศึกษา

จากพื้นฐานของ Behavioralism ที่ได้รับอิทธิพลขององค์ความรู้จากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและพยายามอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์โดยตัวแปรต่างๆ นี้ การที่รัฐต่างๆ เปลี่ยนรูปแบบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย และรับเงินช่วยเหลือและความรู้ทางวิชาการจากสหรัฐอเมริกาเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะพัฒนาให้ทัดเทียมกับโลกเสรีตะวันตก ทั้งหมดคือสิ่งที่เห็นได้ในเชิงประจักษ์จากบริบทยุคสงครามเย็นว่าประเทศที่เป็นประชาธิปไตยอย่างสหรัฐอเมริกาจะมีระดับความเจริญก้าวหน้ามากกว่าโซเวียตซึ่งปกครองในระบบเผด็จการ การทะยานบินของประเทศต่างๆ และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและโซเวียตที่ต่างกัน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงมีตัวเลขมายืนยันอันนำไปสู่การสร้างทฤษฎีทั่วไปว่า ประเทศประชาธิปไตยจะมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เจริญขึ้น แนวคิด Behavioralism จึงเห็นด้วยและสนับสนุนทฤษฎีของรอสตาวว่าด้วยการสร้างความทันสมัย

แนวคิดที่สองได้แก่ Rational Choice Theory³⁹ สำนักนี้มีฐานความคิดเช่นเดียวกับวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบปฏิฐานนิยม แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดพฤติกรรมบางอย่างร่วมกัน (collective action) ในโลกของวิทยาศาสตร์กระแสหลัก และเช่นเดียวกับแนวคิดแรก แนวคิดนี้แสดงให้เห็นถึงความโน้มเอียงทางวิทยาศาสตร์เนื่องจากสำนักนี้ก็พยายามที่จะสร้างกฎทั่วไป (general laws) และกฎที่ตายตัว (particular Laws) เพื่อใช้ทำนายปรากฏการณ์ทางการเมือง เมื่อแนวคิดนี้รับอิทธิพลจาก

³⁹ Paul K. MacDonald. "Useful or Miracle Maker: The Competing Epistemological Foundations of Rational Choice Theory". *American Political Science Review*. 4(2003): 551-565.

สำนักปฏิฐานนิยม ทศนคติที่มีต่อการศึกษากิจการการเมืองในเชิงบรรทัดฐานจึงสอดคล้องกับแนวคิดแบบแรกที่ปฏิเสธความสำคัญของการศึกษารัฐศาสตร์แบบบรรทัดฐาน โดยเห็นว่าเป็นเพียงกิจกรรมยามว่าง (Hobby) เท่านั้นไม่ใช่แก่นสารหลักของการศึกษากิจการเมือง แบบแผนของการปฏิบัติในสำนักนี้ก็อ้างถึงความไม่ยึดติดในค่านิยม และมีประโยชน์ต่อการจัดรูปแบบทางการเมือง

จากพื้นฐานของ Rational Choice Theory ที่มองว่ามนุษย์ทุกคนต้องแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ตัวเองเสมอ (Maximize Profit) สามารถนำมาประยุกต์ใช้อธิบายทฤษฎีของรอสตาว่าได้ว่า รัฐต่างๆ ต้องแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ตนเองเสมอ และวิธีบรรลุดังกล่าวได้ก็ด้วยการเร่งระดับการพัฒนาให้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้วยการนำเอาสหรัฐอเมริกาเป็นตัวแบบและเดินตามแนวทางที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ รัฐต่างๆ ยังต้องเปิดรับความช่วยเหลือที่สหรัฐอเมริกาหยิบยื่นให้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง รัฐต่างๆ สามารถพัฒนาประเทศของตนเองด้วยโครงสร้างทางการเมืองของรัฐภายในนั้นๆ เอง ภายใต้แนวคิด Developmental state ที่รัฐต่างๆ สามารถพัฒนาขึ้นมาได้ด้วยตนเองหากรัฐมีประสิทธิภาพเพียงพอในการสร้างสรรคสิ่งที่ดีให้แก่สังคมภายในรัฐ แม้ว่ารัฐนั้นจะต้องใช้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการ (Authoritarianism) ก็ตาม แนวคิด Rational Choice Theory จึงมองว่าการพัฒนาเป็นเรื่องที่เป็นไปได้และเป็นสิ่งที่รัฐต่างๆ พึงกระทำ ไม่ว่ารัฐนั้นๆ จะต้องใช้ระบอบการปกครองแบบใดก็ตาม อย่างไรก็ตาม คำอธิบายของ Rational Choice Theory อาจมีส่วนที่ขัดแย้งกับงานของรอสตาว่าตรงที่ว่าระบอบการปกครองที่จะนำไปสู่การทะยานบินทางเศรษฐกิจต้องเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น ในขณะที่ Rational Choice Theory ตัดปัจจัยนี้ออกไป

แนวคิดที่สามได้แก่ Institutionalism⁴⁰ สำนักนี้มีฐานความคิดเช่นเดียวกับวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบสังคมนิยม สำนักนี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่กฎ (Rules) บรรทัดฐาน (Norms) และค่านิยม

⁴⁰ Vivien Lowndes. Institutionalism. in David Marsh and Gerry Stoker. *loc.cit.*

(Values) ที่แฝงไว้ทางการเมือง สำคัญนี้เห็นว่าการศึกษารัฐศาสตร์ควรให้ความสนใจที่รูปแบบทางสถาบันในกระแสหลัก สำหรับความเชื่อที่มีต่อวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้น แนวคิดนี้เห็นว่าวิทยาศาสตร์เป็นผลผลิตของความรู้ที่ถูกจัดระบบไว้แล้ว ดังนั้นรูปแบบการศึกษาทางรัฐศาสตร์ที่ดีที่สุดต้องมีรากฐานที่เป็นเชิงประจักษ์ (Empirically Grounded) และมีการครุ่นคิดและแสดงอย่างเป็นทฤษฎีได้ (Theoretically Informed and Keflective) สำหรับทัศนคติที่มีต่อการศึกษาด้านการเมืองในเชิงบรรทัดฐาน เนื่องจากแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบสังคมนิยม คำอธิบายของแนวคิดนี้จึงพยายามสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการวิเคราะห์ในเชิงประจักษ์ตามแนวทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและวิเคราะห์ในเชิงบรรทัดฐานเข้าด้วยกัน และความพยายามดังกล่าวนี้ก็จะสะท้อนออกมาในแนวทางปฏิบัติของแนวคิดสถาบันนิยม

จากพื้นฐานแนวคิดนี้อาจวิเคราะห์เข้ากับงานของรอสตาวได้ว่า รัฐที่ศูนย์กลางทุนนิยมโลกเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเอื้อให้เกิดการพัฒนาและช่วยเหลือประเทศโลกที่สาม ซึ่งในที่นี้ก็คือสหรัฐอเมริกา “...การพัฒนาจะเข้ามาแทนที่ลัทธิอาณานิคม [การพัฒนา] จะเอื้อให้เกิดความสัมพันธ์ใหม่ในยุคหลังอาณานิคมที่โลกเหนือและโลกใต้จะเป็นโลกแห่งเสรี... เมื่อยุคอาณานิคมได้ละลายหายไป ความสัมพันธ์อันใหม่จะถูกสร้างขึ้น...เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่มีเสรีภาพ ระหว่างคนรวยและคนจนโดยแท้...”⁴¹

ความสัมพันธ์ที่รอสตาวกล่าวถึงนี้ สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดขึ้น ในมุมมองของแนวคิด Institutionalism การพัฒนาจึงหมายถึงการที่รัฐที่ศูนย์กลางมีบทบาทในการพัฒนา สหรัฐอเมริกามีบทบาทสำคัญในการกระจายระดับการพัฒนาสู่ประเทศอื่นๆ ควบคู่ไปกับการปกครองในระบบประชาธิปไตย ทฤษฎีนี้อาจมีความใกล้เคียงกับทฤษฎี Hegemonic Stability ที่เสนอว่าสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่โลก เป็นผู้สร้าง Public Goods ให้แก่

⁴¹ Michael Latham. Introduction: Modernization, International History, and the Cold War World. in David C. Engerman and others. *loc.cit.*

สังคมโลก⁴² ในแง่นี้ ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศโลกที่สาม จะทะยานบินขึ้นได้ก็ด้วยความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเท่านั้น

3.2 ฝ่ายวิพากษ์ทฤษฎี Modernization: โครงสร้างที่ครอบงำ ประเทศโลกที่สาม

ฝ่ายวิพากษ์ทฤษฎีที่ว่าด้วยความทันสมัยและการพัฒนา ปฏิเสธความเป็นไปได้ของการที่ประเทศโลกที่สามจะก้าวพ้นความล้าสมัยไปสู่ความมีอารยธรรมตามที่รอสดาวได้เสนอไว้ โดยที่แต่ละสำนักมีคำอธิบายที่ใช้ในการวิพากษ์ที่ต่างกันไป บางแนวคิดไม่ปฏิเสธการมีหรือไม่มีอยู่ของแนวคิดเรื่องการพัฒนา หากมันสอดคล้องกับผลประโยชน์ทางเพศสภาพอย่างเท่าเทียมกัน ในขณะที่บางแนวคิดกลับปฏิเสธการมีอยู่ของแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาและเสนอใหม่ว่าเป็นเพียงวาทกรรมของเจ้าอาณานิคม และบางแนวคิดมองว่าการพัฒนาคือการกดขี่ขูดรีดทางชนชั้นที่ประเทศตะวันตกหรือประเทศพัฒนาแล้วกำลังกระทำต่อประเทศโลกที่สาม

แนวคิดที่สี่ได้แก่ Feminism สำนักนี้มีฐานความคิดเช่นเดียวกับวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบสำนักการตีความ สำนักนี้ได้เปิดมุมมองใหม่โดยขยายคำนิยามของการศึกษาทางการเมืองออกไปสู่มิติในเชิงตัวบุคคลด้วย อันได้แก่ มิติของสตรีเพศควรได้รับความสนใจในการศึกษาทางการเมืองเช่นเดียวกัน สำหรับความโน้มเอียงไปสู่วิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้น สำนักนี้แตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การไม่เชื่อในรากฐานของการมีอยู่บางอย่าง และมุ่งวิจารณ์โครงสร้างบางอย่างที่ครอบงำ การศึกษาทางการเมืองอยู่ ในขณะที่ทัศนคติที่มีต่อการศึกษาทางการเมืองในเชิงบรรทัดฐานก็เช่นเดียวกัน สำนักนี้มองว่าต้องบรรจุประเด็นทางด้านเพศสภาพ (Gender) เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทางการเมืองอย่างจริงจังด้วย

จากพื้นฐานของแนวคิดข้างต้นนี้เราจะพบว่า Feminism มิได้ปฏิเสธการมีหรือไม่มีอยู่ของการพัฒนา แต่ได้แสดงจุดยืนที่ชัดเจนออกมาว่าแนวคิดเรื่องการพัฒนาเป็นการกดขี่สตรี ในประเด็นนี้ เจ.แอน ดิกเนอร์ (J. Ann

⁴² David N. Balaam and Michael Veseth, *Introduction to International Political Economy*. 2000. pp. 57-60.

Tickner) ได้ชี้ให้เห็นในบทความของเธอว่า ผู้หญิงมักตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอยู่เสมอ ภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจสังคมของแต่ละแห่ง ผู้หญิงได้รับผลตอบแทนน้อยที่สุด มีตัวเลขที่แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงต้องทำงานหนักกว่าผู้ชายถึงสามเท่าแต่กลับได้รายได้ที่น้อยกว่า นอกจากนี้ผู้หญิงยังต้องมียุทธศาสตร์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ก็อีกเป็นจำนวนมากเช่น การให้กำเนิดทารก และการดูแลคนในครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้นหากพิจารณาที่ตัวเลขความยากจนของประชากร 1.3 พันล้านคนในช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 พบว่าผู้หญิงมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 70 โดยเป็นสัดส่วนของประชากรหญิงในเขตชนบทมากถึงร้อยละ 50⁴³

ตามที่กล่าวมานี้ แนวคิด Feminism จึงให้ความสนใจกับการเรียกร้องและทำความเข้าใจว่าเพราะเหตุใดผู้หญิงจึงต้องเป็นฝ่ายเสียเปรียบในโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม มีเงื่อนไขใดที่นำไปสู่สภาพดังกล่าว และจะบรรเทาปัญหานี้ได้อย่างไร ในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์ ภาววิทยาของแนวคิด Feminism ต่างออกไปจากแนวคิดว่าด้วยการพัฒนา และส่งผลต่อตัววิถีชีวิตที่ต่างกันด้วยกลุ่ม Feminism มุ่งตรวจสอบโครงสร้างทางสังคม (Hierarchical Structure) ของชนชั้น เชื้อชาติ และเพศสภาพในลักษณะข้ามพรมแดน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว แนวคิด Feminism จึงให้ความสนใจวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมวิทยามากกว่าวิธีการที่มีรากฐานอยู่บนหลักการทางเศรษฐศาสตร์ ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่า กลุ่ม Feminism สนใจในการทำความเข้าใจวัฒนธรรม บรรทัดฐาน และค่านิยมที่มากำหนดโครงสร้างทางวัตถุ (Material Structures) มากกว่าวิธีการแบบ Rational Choice Theory ที่มองว่ามนุษย์ต้องคำนวณผลประโยชน์ของตนเองตลอดเวลา

แนวคิดที่หาได้แก่ Anti-Foundation สำคัญนี้มีความคิดเช่นเดียวกับวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบสำนักการตีความ สำคัญนี้มองว่าการเมืองคือการสร้างคำอธิบายมาทำลายแนวความคิดเดิม อันจะเป็นการสร้างข้อถกเถียงและทฤษฎีที่หลากหลายให้เกิดขึ้น ในส่วนของความโน้มเอียงที่มีต่อองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สำคัญนี้ได้ปฏิเสธความเป็นหนึ่งเดียวขององค์ความรู้ และเสนอใหม่ว่าองค์ความรู้เป็นสิ่งที่ถูกท้าทายได้ (Contested)

⁴³ J. Ann Tickner. Gender in the Global Economy. in *Gendering World Politics*. 2001. pp 77-79.

และมีระยะเวลาสั้นๆ (Provisional) เนื่องจากการทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์มีความหลากหลายและซับซ้อนต่างจากโลกทางกายภาพหรือโลกของวัตถุที่ปรากฏการณ์เหล่านั้นมักตายตัว ดังนั้นแนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาทางการเมืองในเชิงบรรทัดฐานว่ามีความจำเป็น และการศึกษารัฐศาสตร์จะต้องพิจารณาตัวทฤษฎีต่างๆ และใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์การวิเคราะห์ทางการเมืองที่มีอยู่ก่อนได้ แนวทางปฏิบัติในการศึกษาการเมืองของสำนักนี้จึงมีความหลากหลายแต่มีแนวโน้มที่จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างคำอธิบายในเชิงบรรทัดฐานให้แก่โลกทางการเมือง

เมื่อพื้นฐานของแนวคิดนี้ท้าทายการมีอยู่ขององค์ความรู้บางส่วน แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาจึงถูกตั้งคำถามและถูกมองว่าไม่มีอยู่จริง ในมุมมองของแนวคิดนี้ “การพัฒนา” ที่สหรัฐอเมริกาเสนอให้แก่ประเทศโลกที่สามทั้งหมดเป็นเพียงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรักษาช่องว่าง (Gap) ระหว่างประเทศพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาให้เป็นไปตามแบบที่สหรัฐอเมริกาต้องการ กล่าวคือ การผกผันขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในระดับที่ทัดเทียมกับประเทศตะวันตก เป็นบทเรียนสำคัญที่ทำให้สหรัฐอเมริกาคิดว่าต้องทำอะไรบางอย่างเพื่อดับดาวรุ่ง (Tame) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁴⁴ แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาจึงเข้ามาทำหน้าที่ช่วยให้โลกเสรีตะวันตกสามารถกำหนดระดับการพัฒนาของประเทศโลกที่สามให้เป็นไปตามที่ฝ่ายตะวันตกต้องการและไม่แสวงหาความเจริญของค่ายตะวันตก แนวคิด Anti-Foundation จึงตีความว่าการพัฒนาไม่มีอยู่จริง

นอกจากนี้สิ่งที่คนทั่วไปในเวลานั้นมิได้ตระหนัก ได้แก่ แนวคิดเรื่องการพัฒนาเป็นเพียงวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองของผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา หากพิจารณาในเชิงปรัชญาการเมืองแล้ว แนวคิดเรื่องการพัฒนาเป็นวาทกรรมที่นำไปสู่การสร้างความต่างของประเทศให้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้คำว่า “ประเทศพัฒนา” และ “ประเทศด้อยพัฒนา” เพื่อ

⁴⁴ Frank B. Tipton. *The Rise of Asia: Economics, Society and Politics in Contemporary Asia*. 1998.; Nicola Bullard, Walden Bello and Kamal Malhotra. *Taming the Tigers: the IMF and the Asian Crisis*. 1998.

แยกประเภทรัฐออกจากกัน ซึ่งถือเป็นผลผลิตทางอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาได้ปรากฏขึ้น และเป็นการจัดแบ่งตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าเรื่องของสภาพทางภูมิศาสตร์⁴⁵ อาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” มีลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ดังเช่นยุคก่อนที่แบ่งโลกออกเป็นเจ้าอาณานิคมและประเทศอาณานิคม แต่ในบริบทของการพัฒนานั้นทุกประเทศมีความเท่าเทียมกันทางนิตินัย และทั้งประเทศด้อยพัฒนาและพัฒนาแล้วต่างก็เป็นสมาชิกของสังคมโลกเฉกเช่นเดียวกัน บางประเทศอาจล้าหลังอยู่บ้างแต่ก็สามารถที่จะไล่ตามประเทศที่พัฒนาแล้วได้ ดังนั้นเราจึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาได้กลายมาเป็นวาทกรรมสำคัญในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองและมาแทนที่มิโนทัศน์อื่นๆ เช่น จักรวรรดินิยมและลัทธิอาณานิคมในยุคก่อนหน้านั้น⁴⁶ แต่ท้ายที่สุดแล้วไม่ว่าจะมองในมุมมองใด สำหรับแนวคิด Anti-Foundation การพัฒนาเป็นเพียงวาทกรรมที่ไม่มีอยู่จริง

แนวคิดสุดท้ายได้แก่ Marxism สำนักนี้มีฐานความคิดเช่นเดียวกับวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบสังคมนิยมวิพากษ์ (Critical Realism) สำนักนี้เห็นว่าการเมืองคือการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่างๆ ทางสังคมที่แบ่งเป็นลำดับชั้นอย่างชัดเจน อิทธิพลจากวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์แบบสังคมนิยมวิพากษ์ได้ทำให้แนวคิดนี้เห็นว่า โลกแห่งความเป็นจริงยังคงมี

⁴⁵ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์. *วาทกรรมกับการพัฒนา*. ใน รัฐศาสตร์แนววิพากษ์. 2544. หน้า 87-130.

⁴⁶ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในงานของ กุลลดา เกษบุญชู มัด ที่ให้สมมติฐานว่าประเทศสำคัญๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิตที่สำคัญมาในศตวรรษที่ 19 เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากการผลิตเพื่อการบริโภคภายในเป็นสำคัญมาเป็นการผลิตเพื่อการตลาดในกรณีของประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ก็คือการที่ไทยได้ทำการผลิตข้าวเพื่อตลาดโลก, กุลลดา เกษบุญชู มัด, “The Rise and Decline of Thai Absolutism: การพัฒนาครั้งแรกในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ใน รวมบทความการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 4 (พ.ศ. 2546), โดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, วันที่ 1-2 ธันวาคม 2546, ณ ศูนย์การประชุมนานาชาติไบเทค.

โครงสร้างทางสังคมบางอย่างที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยผัสสะทั้ง 5 โดยเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาต้องค้นหาและอธิบายถึงกลไกเหล่านั้นให้ได้ การศึกษาทางการเมืองในเชิงบรรทัดฐานจึงมีประโยชน์อย่างมากในฐานะเป็นตัววางกรอบพฤติกรรมของตัวแสดงในสังคมซึ่งในที่นี้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโลก แนวทางปฏิบัติในการศึกษาการเมืองของสำนัก Marxism จึงผูกติดอยู่กับการต่อสู้ทางชนชั้นที่ผู้ถูกกดขี่ต้องทำเพื่อปลดปล่อยโครงสร้างเหล่านี้

กรอบความคิดของแนวคิดนี้ได้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าทฤษฎี Modernization หรือแนวคิดว่าด้วยการพัฒนาเป็นโครงสร้างการผลิตที่มีเจ้ามหาอำนาจทุนนิยมโลกอย่างสหรัฐอเมริกาในฐานะนายทุนมากดขี่และขูดรีดชนชั้นแรงงานที่เป็นประเทศต่างๆ ในโลกที่สาม การพัฒนาจึงเป็นเพียงโครงสร้างของทุนนิยมโลกที่สร้างชนชั้นให้เกิดขึ้นและมีการกดขี่ขูดรีดอย่างขนานใหญ่ ทฤษฎีที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างทางชนชั้นนี้อาจดูได้จากทฤษฎี Dependency Theory และ World System Theory ของวอลเลอริสไตน์ (Wallerstein) ทั้งสองทฤษฎีได้กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจโลกในเชิงโครงสร้างทางชนชั้นที่มีการกดขี่กล่าวคือ ทฤษฎี Dependency Theory ได้ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจโลกมีนายทุนหรือเจ้าทุนนิยมโลกอย่างสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ศูนย์กลาง (Core) ที่คอยดูดเอาทรัพยากรจำนวนมหาศาลจากประเทศโลกที่สามหรือดินแดนชายขอบ (Periphery) และไม่มีทางที่ประเทศที่สามจะพัฒนาตามทันประเทศตะวันตกได้เนื่องจากประเทศเหล่านี้พยายามที่จะรักษาช่องว่าง (Gap) ให้คงอยู่ ในขณะที่ World System Theory ของวอลเลอริสไตน์ได้เข้ามาอุดช่องโหว่ของทฤษฎี Dependency Theory โดยเสนอภาพที่ีพิพวัตมากขึ้นว่า ประเทศชายขอบหรือประเทศโลกที่สามก็สามารถพัฒนาขึ้นได้เป็นประเทศกึ่งชายขอบ (Semi-periphery) ตัวอย่างที่สำคัญได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฮ่องกงที่กลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) นอกจากนี้ เขายังเสนอว่าประเทศที่ศูนย์กลางก็สามารถถดถอยระดับ (Decline) สู่ประเทศกึ่งชายขอบและประเทศชายขอบได้เช่นเดียวกัน ภาพของ World System Theory จึงมีพิพวัตมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามแนวคิดของทั้งสองทฤษฎียังสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโลกที่มีฐานความคิดจาก

แนวคิดของ Marxism และมองว่าการพัฒนาประเทศโลกที่สามให้ทัดเทียมกับสหรัฐอเมริกาไม่มีทางเกิดขึ้นได้จริง

IV. ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาของรอสตาวกับระดับของการวิเคราะห์ปรัชญาสังคมศาสตร์

ประเด็นปัญหาทางปรัชญาสังคมศาสตร์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ ข้อถกเถียงในเรื่องระดับของการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ทฤษฎีของรอสตาวผ่านระดับการวิเคราะห์ปรัชญาสังคมศาสตร์ทั้งสองทางได้แก่มุมมองจาก “ใหญ่ไปเล็ก” หรือ Collectivism และมุมมองจาก “เล็กไปใหญ่” หรือ Individualism ย่อมได้คำอธิบายที่แตกต่างกันไป

ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม รูปแบบของระดับการวิเคราะห์มีอยู่สองลักษณะ ได้แก่ คำอธิบายที่อิงอยู่กับโครงสร้าง (Structure) และคำอธิบายที่อิงอยู่กับพฤติกรรมของปัจเจกชน (Agency) ทั้งนี้ จากข้อเท็จจริงที่ว่า “ปัจเจกชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสังคมก็ประกอบไปด้วยกลุ่มปัจเจกชนต่าง ๆ” ทำให้การสร้างคำอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมจึงอาจเริ่มจากหน่วยการวิเคราะห์ที่เล็กที่สุดของสังคมนั้นคือ “ปัจเจกบุคคล” หรือจากหน่วยวิเคราะห์ที่ใหญ่ขึ้นมาในระดับ “สังคม” ที่ส่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในฐานะสมาชิกของโครงสร้างทางสังคม ข้อถกเถียงดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงจุดยืนที่ต่างกันในการศึกษาปรัชญาสังคมศาสตร์หากคำอธิบายที่เกิดขึ้นเห็นว่า สิ่งที่เป็นจริงหรือสิ่งที่มีอยู่ (Ontology) ของสังคม คือ ปัจเจกชน สังคมเป็นแค่ส่วนรวมของปัจเจกชน และปรากฏการณ์ทางสังคม ในท้ายที่สุดแล้วสามารถลดทอนลงสู่ส่วนที่ย่อยที่สุดนั่นคือปัจเจกชน เราอาจจำแนกผู้ที่ให้คำอธิบายดังกล่าวนี้เป็นพวก “Ontological Individualism” ในทางกลับกัน หากคำอธิบายที่เกิดขึ้นเห็นว่า แม้โครงสร้างทางสังคมจะเกิดจากการรวมตัวของปัจเจกชน แต่คุณลักษณะโดยพื้นฐาน (Emergent Properties) กลับแตกต่างไปจากปัจเจกชนและยังส่งอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำของปัจเจกชนด้วย

เราอาจจำแนกผู้ที่ให้คำอธิบายลักษณะนี้ว่าเป็นพวก “Ontological Holism” ได้⁴⁷

จากพื้นฐานทางภววิทยาที่แตกต่างกันในช่วงต้นนี้ ส่งผลให้วิธีวิทยาของแต่ละคำอธิบายย่อมต่างกันด้วย ความแตกต่างดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นในข้อถกเถียงระหว่างฝ่าย “Methodological Individualism” และฝ่าย “Methodological Collectivism” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในทิศทางการอธิบายระหว่างเล็กไปใหญ่ (Bottom-up) หรือจากองค์ประกอบที่ย่อยที่สุดไปหาปรากฏการณ์ในเชิงโครงสร้าง กับการอธิบายจากใหญ่ไปเล็ก (Top-down) หรือการอธิบายที่เริ่มจากปรากฏการณ์ในเชิงโครงสร้างไปสู่องค์ประกอบที่เป็นส่วนย่อย ดังนั้นหากพิจารณาที่ยุทธศาสตร์เชิงญาณวิทยา (Epistemic Strategies) แล้ว⁴⁸ คำอธิบายทางสังคมศาสตร์จะมีระดับที่ต่างกันไปตั้งแต่แนวการวิเคราะห์ที่มีลักษณะโครงสร้างครอบงำโดยสมบูรณ (the Strategy of Pystemic Transcendence-holism Proper) ที่เป็นการอธิบายจากบนลงล่างที่โครงสร้างใหญ่ (the Macrosystem) ครอบงำส่วนประกอบย่อยๆ (the Microparts) โดยสมบูรณ ไปจนถึงระดับการวิเคราะห์ของแนวทางการศึกษาเชิงสถาบันที่ลดถอนระดับการวิเคราะห์มาอยู่ที่ส่วนย่อยประกอบเป็นส่วนใหญ่โดยสมบูรณ (the strategy of systemic transcendence) ที่เป็นการอธิบายจากล่างขึ้นบนที่โครงสร้างเล็กประกอบเป็นโครงสร้างใหญ่โดยสมบูรณ

⁴⁷ Martin Hollis. *The Philosophy of Social Science: An Introduction*. 1994. p. 107.

⁴⁸ ระดับการวิเคราะห์ของยุทธศาสตร์เชิงญาณวิทยา (epistemic strategies) ประกอบด้วยระดับต่างๆ 5 ระดับดังต่อไปนี้ ระดับแรก The strategy of reduction ระดับที่สอง The strategy of construction or compositional emergence ระดับที่สาม The strategy of heterarchy or heterarchical emergence ระดับที่สี่ The strategy of hierarchy or hierarchical emergence และระดับที่ห้า The strategy of systemic transcendence โดยที่ระดับการวิเคราะห์ในแต่ละชั้น จากระดับที่หนึ่งถึงระดับที่สามนั้น จะให้ความสำคัญกับการอธิบายที่องค์ประกอบย่อยมีอิทธิพลต่อการกำหนดกรอบโครงสร้างใหญ่หรือล่างขึ้นบนมากกว่า ในขณะที่ระดับที่สี่และระดับที่ห้าจะให้น้ำหนักกับการอธิบายที่โครงสร้างใหญ่กำหนดกรอบให้องค์ประกอบย่อยมีพฤติกรรมทางการเมืองตามหรือบนลงล่างมากกว่า. Kyriankos Kontopoulos. Epistemic Strategies in Contemporary Science. in *The Logics of Social Structure*. 1993.

หากนำเอาแนวคิดทั้งหมดนี้มาสังเคราะห์เข้ากับแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาแล้ว สามารถพิจารณาได้เป็นสองระดับเช่นเดียวกัน กล่าวคือในระดับ Collectivism หรือการอธิบายจากใหญ่ไปเล็กนั้น อาจกล่าวได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นแกนนำของโครงสร้างอำนาจโลก (Pax Americana) เป็นผู้เผยแพร่หลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยไปสู่ประเทศต่างๆ ว่าหากดำเนินนโยบายดังนี้แล้ว ระดับการพัฒนาของประเทศจะเพิ่มขึ้นตามลำดับ ชื่อหนังสือของรอสตอว์ที่ว่า “The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto” ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดนี้อย่างชัดเจนกล่าวคือ “การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นลำดับขั้นในฐานะหลักการของประเทศที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์” นัยที่สำคัญของชื่อหนังสือเล่มนี้คือ หากประเทศโลกที่สามใดๆ ก็ตามรับเอาหลักการประชาธิปไตยเข้าไปปกครองและปฏิบัติการเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์แล้ว การพัฒนาอย่างเป็นลำดับทางเศรษฐกิจคือผลพวงที่ประเทศนั้นๆ จะได้รับ⁴⁹ ในขณะที่เดียวกันแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนายังอาจมองจากระดับ Individualism หรือการอธิบายจากเล็กไปใหญ่ได้ว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นความต้องการของประเทศต่างๆ ในโลกที่สามเองที่ต้องการหลุดพ้นจากการครอบงำของค่ายตะวันตก และพยายามมองหาตัวแบบโดยที่สหรัฐอเมริกามีระดับการพัฒนาที่สูงสุดเป็นเพียงตัวอย่างและเปิดรับความช่วยเหลือบางส่วนเท่านั้น ทฤษฎีนี้เรียกว่าเป็น “Developmentalism” ที่รัฐต่างๆ หานหนทางที่จะพัฒนาเศรษฐกิจด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาที่เกิดจากสภาพการเมืองภายในเองที่เอื้อให้เกิดเงื่อนไขของการพัฒนาโดยรัฐมากกว่าการกำหนดบทบาทจากโครงสร้างอำนาจโลก⁵⁰

อย่างไรก็ตาม คำถามที่เกิดขึ้นตามมาคือ เมื่อเกิดข้อถกเถียงดังนี้แล้วแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาเริ่มต้นจากระดับใด เกิดจากโครงสร้างอำนาจโลกที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำเป็นผู้กำหนดบทบาทบัญญัติ (mandate) ให้รัฐต่างๆ

⁴⁹ แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยกับการพัฒนายังได้รับการตอกย้ำในหนังสือของเขากลุ่มหนึ่ง.
Walt Whitman Rostow. *loc.cit.*

⁵⁰ Meredith Woo-Cumings. *The Developmental State*. 1999.; Chalmers A. Johnson.
Japan: Who Governs?: The Rise of the Developmental State. 1995.

ทำตามหรือเกิดจากประเทศต่างๆ ในโลกที่สามต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอยู่แล้ว

เพื่อตอบคำถามดังกล่าว งานของโคลิน เฮย์ (Colin Hay) ที่ใช้ตัวแบบของบอบ เจสซอบ (Bob Jessop) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ “บริบท” ที่แวดล้อมโครงสร้างใหญ่ของสถาบัน โดยพยายามหาจุดร่วมของระดับการวิเคราะห์แบบ Structure และ Agency มาเชื่อมกันโดยใช้สิ่งที่เรียกว่า “Strategies” กล่าวคือ ในสถานการณ์หนึ่งๆ ย่อมมี “บริบท” มาให้ตัวแสดง (actors) ภายใต้โครงสร้างนั้นๆ ตัดสินใจและคำนวณออกมาเป็นทางเลือกต่างๆ ในแง่นี้มนุษย์มีทางเลือกแต่มีอย่างจำกัดเนื่องจากต้นทุนและกำไร (cost and benefit) ที่ต่างกันภายใต้โครงสร้าง (structure) ทำให้บริบทนั้นกลายมาเป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดต่อทางเลือกของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ ภายใต้สถานการณ์เดียวกันมนุษย์จึงมีปฏิกิริยา ความคิด และความรู้ที่ต่างกันซึ่งขึ้นกับว่า “Strategies” ในแต่ละบริบทที่ต่างกันจะส่งผลกระทบต่อการจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร มนุษย์จะคำนวณบริบทต่างๆ และแปลงออกมาเป็นทางเลือกอย่างไรถือเป็นสิ่งที่แตกต่างกันไปในแต่ละปัจเจกชน จากงานของเฮย์นี้ทำให้เห็นว่า บริบทส่งผลต่อทั้งตัวสถาบันและกลุ่มคนต่างๆ ได้สถาบันและยังส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองที่ต่างกัน⁵¹

จากข้อถกเถียงในข้างต้น แม้ว่างานของรอสตาวามีแนวโน้มไปทาง Collectivism มากกว่า Individualism เนื่องจากสหรัฐอเมริกาในยุคของประธานาธิบดีทรูแมน (Truman) ได้กำหนดกรอบที่สำคัญให้เกิดขึ้น นั่นคือการพูดเรื่อง “การพัฒนา” ขึ้นเป็นครั้งแรกตามหลัก Point Four และประเทศต่างๆ ก็รับแนวคิดนี้ไปใช้โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลักดัน แต่ทฤษฎีที่ว่าด้วยการพัฒนาอีกกลุ่มหนึ่งอัน ได้แก่ ทฤษฎี “ห่านบิน” (the flying geese theory) ทำให้ผู้ศึกษาจำเป็นต้องถกเถียงต่อไป⁵² ทฤษฎีดังกล่าวนี้อธิบายถึงการพัฒนาของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ประเทศ

⁵¹ Colin Hay, *Beyond Structure versus Agency, Context versus Conduct. in Political Analysis*. 2002.

⁵² Mark Berger. *loc.cit.*

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะพัฒนาได้โดยมีญี่ปุ่นเป็นหัวหอก และมีประเทศอุตสาหกรรมใหม่อย่างไต้หวัน เกาหลีใต้ และฮ่องกงบินตามมา โดยมีประเทศจีน ไทย หรืออินโด บินปิดท้าย อย่างไรก็ตาม แนวคิดทั้งสองสามารถผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างลงตัวเมื่อพิจารณาถึง “บริบท” ที่เจสสอบได้เสนอไว้ บริบทในที่นี่หมายถึง การที่รัฐต่างๆ ภายใต้แนวคิด developmental state ได้รับความช่วยเหลือจากโครงสร้างอำนาจโลกอย่างสหรัฐอเมริกาที่เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านความมั่นคงให้แก่ประเทศญี่ปุ่นทั้งหมด⁵³ และพัฒนาให้ญี่ปุ่นกลายเป็นป้อมปราการสำหรับทุนนิยม⁵⁴ ทั้งหมดนี้ ส่งผลให้รัฐบาลญี่ปุ่นสามารถทุ่มเททรัพยากรทั้งหมดมาพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ พลวัตนี้ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พัฒนาตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจึงสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาในภูมิภาคนี้มีได้มาจากโครงสร้างอำนาจในฐานะ “structure” หรือมาจากประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะ “agency” แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากบริบทในเวลานั้นที่เปิดโอกาสให้ประเทศญี่ปุ่นสามารถฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ หลังจากประสบกับความเสียหายในสงครามโลกครั้งที่สองได้อย่างรวดเร็ว จนกระทั่งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ภูมิภาคนี้มีตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลในทศวรรษที่ 1980 จนถึงกลางทศวรรษที่ 1990

⁵³ ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา. ม.ป.ป.

⁵⁴ กุลลดา เกษบุญชู. ส.ศ.

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความชิ้นนี้ได้นำทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาและการทำให้ทันสมัยของ รอสตาวมาวิเคราะห์โดยชี้ให้เห็นที่มาและบริบทประกอบว่า ทฤษฎีนี้ได้รับความสำคัญในยุคสงครามเย็นที่สหรัฐอเมริกาในฐานะแกนนำของโลกเสรี ประชาธิปไตยกำลังดำเนินนโยบายแย่งชิงพื้นที่ทางอุดมการณ์กับค่ายโซเวียตที่เป็นแกนนำของโลกคอมมิวนิสต์ บทความได้เริ่มต้นด้วยการจำแนกให้เห็นถึง ลักษณะภววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยาที่เน้นการสร้างคำอธิบายตาม แนวทางของสำนักปฏิฐานนิยม สำหรับรอสตาว การพัฒนาเป็นแนวคิดที่เป็นไปได้และเป็นจริง ในส่วนต่อมา บทความได้วิเคราะห์ลักษณะทางปรัชญา สังคมศาสตร์ของทฤษฎีรอสตาว ผ่านวิธีการอธิบายปรัชญาสังคมศาสตร์ แบบปฏิฐานนิยม แบบสังคมนิยม และแบบการตีความผ่านแนวการวิเคราะห์ ทางการเมือง 6 สำนัก โดยที่สามสำนักแรกอัน ได้แก่ สำนัก Behaviorism สำนัก Rational Choice Theory และสำนัก Institutionalism ซึ่งสนับสนุน ทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนา ในขณะที่สามสำนักหลัง ได้แก่ สำนัก Feminism สำนัก Anti-Foundation และสำนัก Marxismซึ่งวิพากษ์รอสตาวอย่างหนัก เนื้อหาส่วนสุดท้าย ได้ถกเถียงถึงระดับของการวิเคราะห์ทั้งระดับ Collectivism และระดับ Individualism ทั้งหมดนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีหนึ่งๆ ก็สามารถมอง ได้จากหลายมุมมอง หลายแนวทาง และหลายระดับการวิเคราะห์ย่อมจะนำไปสู่ การสร้างคำอธิบายและข้อสรุปที่แตกต่างกันไป

รายการอ้างอิง

- กุลลดา เกษบุญชู มืด. The Rise and Decline of Thai Absolutism: การพัฒนาครั้งแรกในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. *รวมบทความการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 4 (พ.ศ. 2546)*. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. วันที่ 1-2 ธันวาคม 2546. ณ ศูนย์การประชุมนานาชาติ ไบเทค, 2546.
- กุลลดา เกษบุญชู มืด. "เอเปก ที่มาที่ไปและทำไมถึงต้องขนาดนี้?". *สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์*. 50.21(2546): 10-12.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. *วาทกรรมกับการพัฒนา*. รัฐศาสตร์แนววิพากษ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- ไชยวัฒน์ คำชู. *ญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. *การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง: ข้อพิจารณาเบื้องต้นในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- Archer, M. *Critical Realism: Essential Readings*. London: Routledge, 1998.
- Balaam, D. N., & Veseth, M. *Introduction to International Political Economy*. New Jersey: Prentice Hall, 2000.
- Benton, T. *Philosophical Foundations of the Three Sociologists*. London: Routledge and Kegan Paul, 1977.
- Berger, M. *The Battle for Asia: From Decolonization to Globalization*. London and New York: RoutledgeCurzon, 2004.
- Bullard, N., Bello, W., & Mahotra, K. *Taming the Tigers: the IMF and the Asian Crisis*. Bangkok: Focus on the Global South, 1998.

- Burton, D. *Research Training for Social Scientists*. London: Sage, 2000.
- Engerman, D. C., & Others. *Staging Growth: Modernization, Development and the Global Cold War*. Amherst and Boston: University of Massachusetts Press, 2003.
- Gowan, P. *The Global Gamble*. London: Verso, 1999.
- Hempel, C. G. *Laws and Their Roles in Scientific Explanation*. in *Philosophy of Natural Science*. Eaglewood Cliffs: Prentice-Hall, 1966.
- Hay, C. "Beyond Structure versus Agency, Context versus Conduct". *Political Analysis*. New York: Palgrave Macmillan, 2002.
- Hollis, M. *The Philosophy of Social Science: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Johnson, C. A. *Japan: Who Governs?: The Rise of the Developmental State*. New York: W. W. Norton & Company, 1995.
- Kontopoulos, K. *The Logics of Social Structure*. London: Cambridge University Press, 1993.
- MacDonald, P. K. "Useful or Miracle Maker: The Competing Epistemological Foundations of Rational Choice Theory". *American Political Science Review*. 4(2003): 551-565.
- Marsh, D., & Stoker, G. *Theory and Methods in Political Science*. New York: Palgrave Macmillan, 2002.
- Mawire, P. R. "The missing link: Implications of the modernisation theory and the dependency theory in Africa's quest for development". *IOSR Journal Of Humanities And Social Science*. 13.5(2013): 41-44.
- Millikan, M. F., & W. W. Rostow. "Foreign Aid: Next Phase". *Foreign Affairs: An American Quarterly Review*. (1958): 418-436.

- O'Hear, A. *Introduction to the Philosophy of Science*. Oxford: Clarendon, 1989.
- Rist, G. *The History of Development: From Western Origins to Global Faith*. London: Zed Books, 1999.
- Rostow, W. W. *Politics and the Stages of Growth*. Cambridge: Cambridge University Press, 1971.
- _____. *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Stoker, G., & Marsh, D. *Theory and Methods in Political Science*. New York: Palgrave Macmillan, 2002.
- Tickner, J. A. *Gendering World Politics*. New York: Columbia University Press, 2001.
- Tipton, F. B. *The Rise of Asia: Economics, Society and Politics in Contemporary Asia*. London: Macmillan Press, 1998.
- Wendt, A. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Woo-Cumings, M. *The Developmental State*. Cornell: Cornell University Press, 1999.
- Young, R. *Postcolonialism: An Historical Introduction*. New Jersey: Blackwell Publishers, 2001.